

Astevaihtelun salaisuus.

Oikeakielisyysskysymyksiä pohtiessani olen kiinnittänyt huomiota Saarimaan »Kielenoppaan» seuraavaan kohtaan (s. 23): »Itämurteissa esiintyy sellaisia heikkoasteisia muotoja kuin *harakoina*, *punakoina*, *mel-lakoihin*, *sopukoihin*, *kasakoihin*, *pyrinnöineen*. Juhani Aho käytti niitä (esim. *luonnon lumotuimpiin p y h ä t ö i h i n*), ja viime aikoina sellaisia on ruvennut yhä enemmän näkymään. Niitä ei ole kuitenkaan syytä kotiuttaa yleiskieleen, vaan käytettäköön siinä vahva-asteisia muotoja *harakkoina*, *punakkoihin* [jne.]. Monikon *den*-päätteisessä genetiivissä ja *-ta* (*-tä*)-päätteisessä partitiivissa on tällaisista kolmitavuisista sanoista kyllä käytettävä heikkoa astetta eikä vahvaa, siis esim. *harakoiden*, *mel-lakoiden*, *pyrinnöitä*, *sopukoita*». Tämän mukaisesti Saarimaa on ottanut hakemistoonsa ainoana oikeana vain tyypit *aavikoita* ja *aavikoiden*, mutta *aavikkoihin*, *aavikkoina*, *aavikkoineen*, ja niihin hän tavantakaa viittaa.

Mistä lienee saatu tieto, että tyyppi *aavikoihin*, *aavikoina*, *aavikkoineen* olisi vain »itäsuomalainen»? Kyllä se esiintyy hämäläismurteidenkin puolella, jopa Ylä-Satakunnassa asti (Virtarannallakin, Länsiyläsatakunta-laisten murteiden äännehistoria I, s. 254, *navetoihin*, *vasikoihin*, *elikoihin*, *rapakoihin*, *asunnoihin* t. *asuntoihin*). Sitäpaitsi sellaiset ovat siksi yleisiä kirjallisuudessakin, että olen katsonut ne omassa ohjekirjassani (Hyvää vapaata suomea) ja sen hakemistossa täysin hyväksyttäväksi. Olkoon asia oikeakielisyyden kannalta mikä hyvänsä, tällä kertaa meitä kiinnostaa vain äännehistoriallinen puoli, johon yleensä ei näy kiinnitetyn murre-tutkimuksissa huomiota. Voisiko tuo klusiliin heikko aste olla yksikkö-muotojen analogiaa? Tuskin vain. Näyttää pikemmin siltä, että voimakkaasti sivupainollinen *-oi-* on aiheuttanut äännelaillisen heikennyksen. Samoin sellaisissa kuin *kasvannainen*, *Silvennoinen*, *rapakoinen*. Pohjaltaan on ilmiö sama kuin tyyppissä *hautajaiset* (ei *hautaaajaiset*) tai *sairaloinen* ilmenevä pitkän vokaalin »heikennys» voimakkaasti sivupainollisen tavun johdosta. Sama tendenssi tulee luullakseni näkyviin myös tyypeissä *kivuloinen* (sikäli kuin lähtökohtana on *kivulloinen* < *kivunloinen), jossa nykyinen *ll* on murresekaannusten aiheuttamaa »oikeamman» tavoittelua, kuten *ensimmäinen* pro *ensimäinen*. Jos *-äi-* on ollut kyllin sivupainollinen, niin tuskin *ensimmäinen* olisi täysin »äännelaillisesti» säilynytkään. Samaa on sanottava suhteesta *luutoin*, *luutointa* : *luuttoman* tai kaakkoishämäläis-kannakselaisesta *punain*, *punaist* : *punaseks*. Hyvin kuvaava on (Uusmaan murteen) suhde *varpait* : *varpasillaan*, jossa myöhäsyntyinenkin diftongi on saanut saman kohtalon. Näistä seikoista olen jo toisaalla (Suomen murteet II, esim. s. 147, 360, 376) tehnyt selvää. — Sama ilmiö

on havaittavissa myös yhdyssanoiksi muodostuneissa paikannimissä, luultavasti jopa pitäjännimessä *Punkalaidun*, joka lienee alkuaan ollut *Punkka*-nimisen miehen laidunmaa, vrt. *Punkanharju* (*Punkka* on samoilla seuduilla vielä sukunimenä; yleiskielen *Punkaharju* (ja *Punkasalmi*) on vain »rehdyttä», sillä murteessa on *n* kadonnut *h:n* ja *s:n* edellä, siis myös esim. *Punka haka*). Metsäsuomalaisilla on *Ahvelamp*, vaikka muuten *ahven* tai *ahveverkko*, *ahvel lienöö*. Voihan tosin olla niin, että lyhennys *Ahvelamp* (myös *Ahvellamp* lienee tunnettu) on saanut alkunsa sanayhtymästä *Ahvelammän mäk* samoin kuin *Punkalaidun* ehkä on lähtöisin usein käytetystä nimityksestä *Punkalaitumen kylä, pitäjä*, mutta silloinkin on kysymys pohjaltaan samasta ilmiöstä.

Joka tapauksessa siis näemme, että *p a i n o* on saanut aikaan *h e i k e n n y s t ä* edellisessä tavussa. Ei tarvitse siis myöskään ihmetellä sitä, että heikko aste esiintyy muodoissa *harakoita*, *puolukoita*, *harakoihin*, *puolukoihin*, *puolukoiden* (sav. *puolukoihen*, *puolukoihin*) jne. Tyyppi *harakoita* voi tuskin olla muuta kuin äännelaillinen (*harakkoja* on tietysti analoginen), ja silloin ei ole aihetta pitää epä-äännelaillisina muitakaan *-oi*-muotoja. Sellaiset kuin *harakkoihin* näyttävät perustuvan yksikön esikuvaan (*harakkaan*) ja *harakkojen* tyyppiin *harakkain*. Esikuvaa on tarjonnut myös tyyppi *ryteikköihin*, *ryteikköjä*, jossa *kk* on seurannut alk. sivupainollista tavua (< *ryte-ikkö*) ja seuraava tavu jäänyt diftongistaan huolimatta sivupainoa vaille. — Diftongi on tietenkin aiheuttanut aikoinaan heikon asteen myös lounaissuomalaisissa muodoissa *kuko*, *orvo* (Vihdin *kukoi*, *orvoi*) tai Ala-Satakunnan *lauroja* (< **lautoita*), se on ollut sen laatuinen, että on »sulkenut tavun», toisin sanoen ollut tarpeeksi painollinen aiheuttaakseen heikon asteen. Samaa olisi sanottava lyydiläis-aunukselaisesta tyypestä *kukoi*, jollei vepsän vaikutus (vepsän astevaihteluttomuus) tässä sekakielessä pakottaisi varovaisuuteen. Diftongin aikaisemmasta laadusta tai *-i:n* varhaisesta heikkenemisestä johdetaan, ettei ilmiötä suomen murrepiirissä laajemmin tavata.

Mielenkiintoisinta astevaihtelun »salaisuuteen» tarjoaa kuitenkin *l a p p i*. Kun kesällä 1939 olin kuukauden verran Sodankylän Purnumukan kylässä sikäläistä lapin murretta tutkimassa (pari viikkoa siitä ajasta vietin kielenoppaani kanssa Tuntsalla), hämmästyin kovin kuullessani usein sellaista ääntämystä, että *h e i k o s s a* asteessa *paino* sekä *m u s i k a a l i n e n* aksentti, korko, oli selvästi *toisella* tavulla. Se tuli miltei säännöksi, kun kielenoppaani lausui perätysten esim. yksikkö- ja monikkomuodot, kuten hän lopulta pyytämättänikin teki, eikä asia muuttunut, vaikka vaihteeksi otin ensin monikon. Mies (nimeltään Aslak Peltovuoma, synt. 1892) oli Purnumukan synnynnäisiä, vanhemmat kui-

tenkin Enontekiöltä ja ehkä Norjassakin eläneitä, ja aluksi luulinkin, että hän oli perinyt ruotsin musikaalisen aksentin, mutta pian huomasin muidenkin purnumukkalaisten ääntämisessä samaa ilmiötä. Otan muutamia esimerkkejä, joissa painon olen merkinnyt pisteellä ja koron (jonka tässä jätän merkitsemättä) musikaalista nousua osoittavalla viivalla. Siis esim. *к̄л̄ента* 'käsi' : *к̄л̄ед·ан* 'kädet' (loppu-н oli tässä murteessa hyvin heikko ja jäi usein kuulumattomaksikin), *к̄л̄еда·s̄* 'kädessä'; *к̄ан̄та* 'katua' : *mun* *к̄ада·н* 'minä kadun'; *ро̄ӯти* 'rauta' : *ро̄ӯтт̄и·s̄* 'raudasta'; *к̄л̄енка* 'käki' : *к̄л̄енка·* 'käet'; *ло̄п̄ри* 'lupa' : *ло̄п̄и·s̄* 'luvasta'; *ка̄ski* 'purra' : *мӯн* *ка̄ска·н* 'minä puren'; *ла̄ста* 'lehti' : *ла̄ста·* 'lehdet'; *пе̄л̄л̄и* 'korva' : *пе̄л̄л̄и·s̄* 'korvassa', jne. Tällaisia esimerkkejä on kymmenittäin (myös geminaatoista ja muista astevaihtelutapauksista, ja ensi tavua kauempaakin), päinvastaisia ani harvoja.

Utsjoella, jossa sain tehdä muistiinpanoja (tosin vain viitisen tuntia päivässä (kalastus houkutteli!) ja jossa murre on peräti toisenlainen, minua yllätti sama ilmiö. Kielenoppaanani oli muuan varsin omalaatuinen suutari, jääkäri Antiksi kutsuttu, paikkakunnan synnynnäisiä (synt. v. 1882) ja hyvä lappalainen. Esimerkit kirjoitin mikäli mahdollista edellisten päälle, erilaisella kynällä, ja ennätin käydä läpi kaiken olennaisen niin äänne- kuin taivutusopin puolelta. Tuota musikaalista nousua en näy merkinneeni muistiinpanoihini, vain pisteen. Esim. *к̄л̄ента* : *к̄л̄еда·нк̄*, *к̄л̄еда·s̄* 'käsi, kädet, kädessä', *жо̄нка* : *жо̄га·нк̄* 'joet', (*к̄л̄енка*:) *к̄л̄ега·нк̄* 'käet', *то̄удат* 'tuntea' : *то̄утта·м* 'tunnen', jne. Useimmiten paino kuitenkin oli ensi tavulla.

Inarissa sain työskennellä (kunnalliskodissa) vain pari kolme päivää, oppainani eräs 56-vuotias vaimo, Anna Mattus, sekä muuan 77-vuotias ukko, Heikki Sarre. Murre oli jo vaikeampaa merkitä (mutta ei sielläkään mitään tuhannen koukeroista, jollaisesta lappologimme näkyvät kilpailevan).¹ Yleensä paino ja korko olivat ensi tavulla, mutta näkyy olevan poikkeuksiakin, esim. *сӯри* 'haapa', pl. *сӯве·н* (Uts. *сӯп̄ри* : *сӯв̄нк̄*), *к̄я̄пу* 'käpy' : *к̄я̄ву·н*, *п̄āti* 'pata' : *п̄ādi·н*, *тан̄к̄ан̄т* 'tehdä' : *та̄га·м* 'teen', jne.

En lähde tähän hätään tutkimaan kirjallisuudesta, onko ja missä määrin tätä ilmiötä lapin murteista merkitty. Minulle riittää tieto, että lapissa tosiaan näyttää — muuten en asiaa käsitä — mainitunlainen suhde vallinneen, ja arvelen, että se tieto olisi ollut tervetullut myös Setälälle, jonka astevaihtelun perimmäisestä syystä esittämää teoriaa (Über den

¹ Oma merkintäni on tosin karkeahkoa, enkä ensikertalaisena ehkä ole kuulovirheitäkään voinut täysin välttää. Tähän olen valinnut yksinkertaisimmin merkittyjä esimerkkejä. Suonikylässä ja Petsamossa olin aikaisemmin sivumennen kuullut lappia, ja siellä murre tuntui tosiaan olevan foneettisesti vaikeampaa.

finnisch-ugrischen quantitäswechsel s. 22) se vahvasti tukee. Tosinhan jo Wiklund oli aikaisemmin esittänyt saman olettamuksen (Setälä sitäpaitsi luopuikin myöhemmin, teoksessaan *Art, Umfang und alter des stufenwechsels* s. 127, olettamuksestaan epämääräisemmän teorian hyväksi) ja sitä ovat eri tutkijat toistaneet, eikä kummakaan, kun esikuvana on jo alkuaan ollut hyvin valaiseva »Vernerin laki». On esitetty kaukaisempien sukukielten alalta vastaavanlaisia selviä tapauksia — viittaaan V. TAULIN Virittäjässä 1947 julkaisemaan arvokkaaseen tutkielmaan *Astmevahelduse tekkimise foneetilised tingimused*, jossa kuitenkin itse pääkysymys jää avoimeksi —, mutta painon siirtymisen syistä tai sen mahdollisesta alkuperäisyydestä ei näy olevan varmuutta. Lapin kohdan arvioikoot lappologit tarkemmin, mutta kun jo suomesta edellä esittämäni näytteet osoittavat, miten sivupaino on kyennyt aikaansaamaan kvantiteetin lyhenemistä edellisessä tavussa, ei ole syytä olettaa muuta myöskään ensi ja toisen tavun rajalla tapahtuneesta klusiilinheikennyksestä. Mutta heikennyistä seuraa helposti vahvennus — jotta ero tulisi tehostetuksi — vastaaisessa tapauksessa, ja siten selittynevät myös lapin vahvan asteen erikoisuudet, samoin kuin eestin ja liivin kvantiteettisuhteet (esim. eest. *silma* : *silmä*, liiv. *silma* : *silma*). On tietysti aina muistettava — mitä kamarissaan kieltä tutkiva tiedemies ei aina tule ajatelleeksi —, että kieli ei ole esiintynyt eikä esiinny sanoina vaan enimmäkseen pitempinä *v i r k k e i n ä*, joissa yksityisten sanojen painosuhteetkin aina rytmin mukaan vaihtelevat, ja siinä jo on yksi syy monenmoisiin tasoituksiin. Niinpä lapissakin saattoi havaita, että mainittu ilmiö yleensä näytti rajoittuvan vain erillisinä lausuttuihin sanoihin.

En laajenna esitystäni enää painottoman tavun jälkeisiin heikennyksiin (lapista on siihenkin valaisua). On varsin luonnollista, että jokin **tappatak* kadotti vähitellen *t*:nsä, jos ensi tavu oli riittävästi painotettu ja kolmanteen ei sivupaino kyennyt vaikuttamaan, eikä tällä ilmiöllä ole oikeastaan mitään tekemistä astevaihtelun kanssa. Se kuuluu samanlaisiin heikennyksiin kuin esim. vatjan *juttlepi* > *juttēp*, jota sitäkin tosin on tahdottu pitää astevaihteluihin kuuluvana (Setälä, Wiklund). Jos kolmas tavu olisi ollut riittävästi sivupainollinen, niin tuskin klusiili olisi päässyt katoamaan, kuten osoittaa eestin suhde *pime* : *pimeda*, *pimedaks*. Samaa on sanottava *h*:sta, mikä näkyikin sellaisista tapauksista kuin *parahultanen*, *parahillaan*. Tietysti olisivat edellytykset heikennykseen olleet sitä suotuisimmat, jos ensi tavussa olisi ollut vahvennusta, mutta jo tyyppi *makaan* osoittaa, että vahvennusta ei kaivattu.

Mitä tulee tyyppiin *isäntä* : *isännän*, *kumartaa* : *kumarran*, niin heikko aste selittyy siinä samoin kuin esim. edellä mainitussa sanassa *kasvan-*

nainen. Kolmannessa, konsonantin sulkemassa tavussa näyttää suomessa olleen sen verran sivupainoa, että se kykeni saamaan aikaan klusiilin heikennyksen ja assimiloitumisen. Astevaihteluteoria selittää tosin heikon asteen tässä analogiseksi, mutta selityksellä tuntuisi olevan vain kamari-teorian arvo. Käytännössä tuskin jokin *ranta* : *rannan* tai *kaartaa* : *kaarran* olisi jaksanut esikuvallaan synnyttää *isännän*, *kumarran* tyyppejä, ja mikä analogia olisi sitäpaitsi synnyttänyt kaikki *kasvannaiset* ja *painannaiset*? Ei ole epäilystäkään, että astevaihtelukielet eesti ja vatja ovat tässä suhteessa vahva-asteisine klusiileineen suomea vanhemmalla kannalla (eest. *isand* : *isandad*, *kummardan*), mikä johtuu siitä, että niissä kielissä ei ole kolmannen tavun sivupainolla ollut samaa klusiilia heikentävää vaikutusta kuin toisen umpinaisen tavun sivupainolla oli edellä olevaan klusiiliin. Että kolmannella tavulla on kuitenkin ollut myös sivupainoa, osoittaa edellä mainittu suhde *pime* : *pimeda*, samoin eteläeestin tyyppi *verrev* : *verevä*. Oma probleeminsa on se, miksi *t* niin laajalti pohjoiseestissä (Kodaveren murrepiirissä johdonmukaisesti: *sepä* : *sepäs*, *kädès* jne.) on ollut vaihtelun ulkopuolella, mutta siihen ei ole aihetta tässä puuttua.

Jos siis astevaihtelun synnyn käsitämme sillä tavoin, että toinen umpitavu yleensä tuli painolliseksi ja samalla heikensi ensi tavua, täytyy tietenkin — Setälän tavoin — olettaa, että astevaihtelu koski kaikkia konsonanteja, ainakin niiden kvantiteettia, joka aina hiukan vaikuttaa myös kvaliteettiin. Silti ei tarvitse olettaa — kuten Setälä —, että eestin (tai liivin) nykyinen pituusvaihtelu olisi tämän oletettavan astevaihtelun kajastusta, koska se selittyy niin luonnollisesti vokaalinheikennyksistä aiheutuvaksi sijaispidennykseksi, jota seurasi vastaava heikennys (*siilm*, *siilma* : *siilmä*). Eikä astevaihtelun ikivanhuudesta kannata toistaiseksi puhua mitään. On luonnollista (sitä tuskin kukaan on kieltänyt), että hamasta kantakielestä saakka on täytynyt olla tavun umpinaisuudella ja avonaisuudella ja monella muulla seikalla jonkinlaista vaihteluja synnyttävää vaikutusta, mutta siitä on pitkä askel vielä sellaiseen hypoteettiseen vaihteluun, jota astevaihteluteoria edellyttää. Jo vepsä ja liivi tekevät »yleisesti hyväksytylle» teorialle tenän. Miksi emme voisi olettaa, että kantasuomessa oli murteita, jotka olivat jääneet suomalais-lappalaisen astevaihtelutartunnan ulkopuolelle, mutta vasta kaukaisempien sukukielten detaljitutkimus tulee osoittamaan, mitä astevaihtelun iästä ja muista ilmiöön liittyvistä problemeista on sanottava. Niitä problemeja on kyllä myös suomen kielessä, mm. se kumma, että sanomme *antaisin*, vaikka diftongin *i:n* tilalla on ehkä vielä kantasuomessa ollut konsonantti (vrt. myös eest. *annaksin*); näyttäisi siltä, että *annaisin* muoto ei päässyt syntymään sen vuoksi, että heikko aste (*ranta* : *rannan* yms.) yleensäkin

olisi kantasuomalaista aikaa myöhempi. Lounaissuomen murrepiiriin *annais-* *sin* muotoa ei sovi tietenkään tähän verrata, koska siellä, kuten edellä mainittiin, heikko aste on päässyt syntymään yleensä diftongin edellä ja huomattakoon, että myös sellaisissa tapauksissa kuin *kullainen*, jossa diftongi on muodostunut niinkään siten, että aikaisemmasta konsonantista on tullut *i*. Odottaisi siis muuallakin ei vain *annaisin* vaan myös *kullainen* — jos astevaihtelu olisi »ikivanhaa». Tosin edellisen mukaan odottaisi myös **parannaisin* (kuten *avannoita*, *kasvannainen*), mutta helppohan on ymmärtää, että suhde *antaa* : *antaisin* on voinut synnyttää myös suhteen *parantaa* : *parantaisin* — ja myös päinvastoin, jos tyyppiä *parantaisin* voitaisiin katsoa äänneläilliseksi, mitä se suomessa kuitenkin ei ole (vrt. *isäntä* : *isännän*, ei **isäntän*).

Astevaihtelun ikää tutkittaessa tulee erikoisesti muistaa, että nykyinen umpitavu on ollut kantakielessä ja ehkä paljon myöhemminkin avotavu. Niinpä tiedämme, että esim. *annan* on aikoinaan ollut jotakin *anta* + *minä*. Tuskin instruktiivikaan, esim. *jalan*, on ollut muuta kuin aikaisempi lokatiivi, *jalkana*, ja lieneekö genetiivinkään *n* — kuten mm. liivi viittaa — ollut alkuaan muuta kuin samaista lokatiivia. Olemme oppineet kuin läksynämme, että »alkuperäinen» monikon tunnus on *t*. Todella täytyisi ihmetellä, jos tuolla yhdellä *t*:llä »alkuperäisesti» olisi kyetty monikollisuutta ilmaisemaan, eiköhän siihen sentään ole tarvittu vähintäänkin yksi tavu, vaikka jokin *ta*, johon viittaakin genetiivityyppi eest. *kalade*, suom. *kalain* (*e*, joka on saattanut syntyä *a*:sta, on toki kuulunut monikon tunnukseen eikä genetiiviin; ei »sidevokaalinkaan» hätäselitys ole vakuuttava). Joka tapauksessa on siis runsaasti esimerkkejä siitä, että umpitavu on ollut aikoinaan avoin ja että senmukaisesti siis heikko aste on sekundäärinen vahvan asteen rinnalla, sikäli kuin heikko aste on riippunut seuraavan tavun umpinaisuudesta. Jos jokin itsenäinen sana — kuvitelkaamme vain tapausta *anta* + *minä* — on saanut tarpeeksi painoa, on »heikko aste» päässyt syntymään ennen kuin nykyinen »päätte», joka sulkee tavun. Mitä tietä paino on toiselle tavulle joutunutkin, aina se on voinut heikentää edellisen tavun kvantiteettia ja samalla aiheuttaa kielenkosketuksen hölymistä, erikoisesti klusiileissa. On muuten kummallista, että vaikka Vernerinkin lain mukaan juuri soinnittomat klusiilit kehittyivät soinnillisiksi spiranteiksi tai (nasaalien jälkeen) soinnillisiksi klusiileiksi, ei meillä uskallettaisi minkäänlaiseksi lähtökohdaksi merkitä »heikossa asteessa» muuta kuin nuo samaisesta Vernerin laista lainatut soinnilliset spirantit γ , δ , β tai (nasaalien jälkeen g , d , b). Kunnia Setälälle siinä missä se kuuluu, mutta luulen, että tämä muistomerkki ei häntä erikoisesti kaunista, varsinkin kun se pystytetään myös vepsän ja liivin

kohdalle, jossa tosiasioihin nojautuva tiede voisi parhaassa tapauksessa (so. jos heikko aste muilla perusteilla osoitettaisiin varmasti kaikkiin kantasuomalaisiin murteisiin kuuluneeksi) merkitä jonkinlaisen heikommin artikuloidun klusiilin.

Olen poikennut tässä jo sivuasioihin. Kirjoitukseni päätarkoituksena oli kiinnittää huomiota erikoisesti lapin mainittuihin paino- ja korkoisekkoihin. Vahinko, ettei niitä tullut edes parlografoiduksi, mutta voidaanhan niitä vielä tallentaa kaikkien kuultaviksi paremmillakin tallennusvälineillä.

*

Edellä olevaan vielä seuraava täydennys. Kun toivoin pääseväni uudestaan Lappiin erikoisesti tarkatakseni puheenaolevaa vaihtelua, jätin tämän kirjoituksen (se oli pääkohdissaan esitetty eräässä Suomalais-ugrilaisen Seuran kokouksessa 1947) matkan tulosta odottamaan. Sainkin tehdyksi parin viikon matkan (kesällä 1948) Outakoskelle, jossa ensimmäiseksi tapasin prof. Julius Markin entisen kielenoppaan Aslak Guttormin. Ja ensimmäiseen kysymykseeni: käsi, kädet, käteen sain vastauksen *кiєhta*, *кiєда·к*, *кi·hti*. Toisen tavun painotuksessa ei ollut edes mitään *му·сi·к а а л i s т а н о у с у а*, ja ensi tavun diftongi oli lyhyempi kuin nominatiivissa (aikaisemmassakin Utsjoen merkinnässäni oli ollut *кiєhta : кiєда·нк*, samoin *кiєнка* 'käki' : *кiєγα·нк*). Toisen tavun painolla näkyy siis voivan olla vaikutuksensa myös *ensi tavun kvantiteettiin*. Kortteeritaloni vanha emäntä käänsi: 'tuli joesta' — *pōdi jōγa·s*, 'putosi jokeen' — *kōhtšai jōhki*. Toisilla oli 'seita' *seiti : siєttiнк*, 'mäkärä' *māoji·r : mōh·karanк*, jne., — ei säännöllisesti, mutta suunta aina sinne päin. Valitettavasti jäi systemaattinen työskentely vakituiseen oppaan ja ajan puutteessa (kuin myös lohien vuoksi!) sillä kertaa vähäiseksi, mutta ennätin kuitenkin saada monen monilta tiedonantajilta vahvistusta edellä mainittuihin päätelmiini. Lappologien ei todella kannattaisi jättää tällaisia painosuhteita huomiota vaille.

Lauri Kettunen.